

Nr 8.

Av herr **Spångberg m. fl.**, *angående ändring i grunderna för mandatfördelning vid val till riksdagens andra kammare.*

Grunderna för mandatfördelning vid val till riksdagens andra kammare fylla icke de anspråk som valmännen ur rättvisesynpunkt kunna kräva. Dessa förhållanden ha även varit föremål för behandling åtskilliga gånger under de senaste åren. Varje val ger belysande exempel på hur ett parti kan bli överrepresenterat under det att ett annat erhåller ett flertal mandat mindre än dess samlade rösttal berättigar till.

I den av socialisterna i denna fråga vid föregående riksdag väckta motionen påpekades sålunda huru vid valet år 1932 ett parti endast behövde släppa till 9,755 röster för varje mandat under det ett annat fick betala 37,122 för vart och ett av sina mandat. Under föregående riksdagsperiod hade även de borgerliga majoritet i riksdagens andra kammare, trots att de voro i minoritet bland valmännen.

Valet 1936 uppvisar samma orättvisa mandattilldelning som tidigare val. Sålunda har högern endast behövt 11,654 röster för varje mandat under det socialisternas mandat uppbäres av 21,305 röster. Socialdemokraternas mandat uppbäres av 11,956 och kommunisternas av 19,306 röster. Enligt den sammanlagda röstsiffran har högern blivit överrepresenterat med 3 och socialdemokraterna med 4 mandat. Socialisterna skulle enligt samma grunder ha rätt till ytterligare 4 mandat och kommunisterna till ytterligare två. På den borgerliga sidan har folkpartiet blivit underrepresenterat med 3 mandat.

Genom den år 1924 antagna bestämmelsen om valteknisk samverkan har visserligen riksdagen i någon mån förbättrat möjligheterna att tillvarataga rösterna, men det är, som de anförda exemplen utvisa, allt annat än tillfredsställande resultat som uppnåtts. Därtill komma de uppenbara olägenheter som kartellförfarandet medför på grund av att de valtekniskt samverkande partierna kunna ha olika uppfattning i många viktiga samhälls- och politiska frågor.

Motståndarna till en rättvis mandatfördelning bruka ofta motivera sin inställning med att en matematisk rättvisa skulle uppamma tillkomsten av flera småpartier, som därmed kunde vinna representation i riksdagen. Sålunda anförde högerens huvudtalare i fjolårets debatt, herr Lindskog, bl. a.: »På den vägen skulle vi kanske även få in motormännen, som ju på allvar tänkt bilda ett parti... Statstjänstemän och privatanställda skulle kanske också komma att bilda partier.» Socialdemokraternas huvudtalare, herr Hallén, instämde med herr Lindskog och ansåg, »att uppkomsten av smågrupper, som man ju finge räkna med, icke kunde vara till båtнад för riksdagen och för uppehållandet av en stark regeringsmakt.»

Ehuru vi icke tro att någon fara för riksdagen skulle uppstå i den händelse en speciell representant för statstjänstemän, privatanställda eller motormännen bleve invald i riksdagen — man kan med lika stora skäl påstå att detta skulle gagna riksdagen — anse vi dock att rädslan för uppkomsten av dylika smågrupper är ogrundad. I det betänkande, som 1927 års vallagstiftningssakkunniga utarbetat, föreslås sådana bestämmelser, att varje parti erhöles det antal mandat som det i hela landet sammanlagda rösttalet berättigade till, dock under förutsättning att partiet erhållit mandat genom någon valkretsvis tillsatt plats. Liknande bestämmelser finnas genomförda i Danmark utan att detta medfört uppkomsten av flera partier i den danska riksdagen.

Emellertid kunna ju olika förfaringsätt tänkas. Det torde därför vara lämpligast att regeringen låter utarbeta och för riksdagen framlägga förslag i detta ärende. Det bör vara en hedrande uppgift att genomföra en lagstiftning varigenom varje parti, som med laglig rätt deltagit i valet, även tillförsäkrades det antal mandat, som dess samlade rösttal berättigade till.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen ville i skrivelse till regeringen anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i gällande författningar angående val till andra kammaren, att de olika partierna erhålla mandat i förhållande till sina inom hela landet sammanlagda rösttal.

Stockholm den 13 januari 1937.

Aug. Spångberg.

Arv. Olsson.

Viktor Herou.

Nils Flyg.